

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากการปฏิบัติตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม
3. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
4. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

1. ความหมายของบทบาท

ความหมายของบทบาท (Role) ได้มีผู้ให้แนวคิดและให้ความหมายของคำว่า บทบาทในความหมายที่แตกต่างกันหลากหลายความหมาย ดังนี้

สุชา จันทรเฒและสุรางค์ จันทรเฒ (2520 : 46) ได้ให้ความหมายของ บทบาทหมายถึง หน้าที่ที่บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ พึ่งกระทำ คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิและ หน้าที่ให้มีศักยภาพ ได้อย่างไรและบุคคลนั้นจะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

ปฟาณี จูติวัฒนา (2523 : 130) ได้พิจารณาบทบาทเป็นสองความหมาย ความหมายแรก พิจารณาในด้านโครงสร้างของสังคม (Social structure) หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่ง นั้น อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง การแสดงบทบาทหรือการกระทำต่อกันทางสังคม ที่เป็น ผลต่อเนื่องจากการกระทำอย่างมีแบบแผน โดยผ่านการเรียนรู้มาก่อนว่าในสถานภาพใด ควรประพฤติปฏิบัติเช่นใด

อุทัย หิรัญโต (2527 : 118) อธิบายว่า บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือ พฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมบางกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ที่เป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งพึงมีต่อบุคคลอื่นในลักษณะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน

สงวนศรี วิรัชชัย (2527 : 23-24) กล่าวว่า บทบาท คือ สิทธิหน้าที่พึงปฏิบัติที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลอื่น ในสังคมตามสภาพของตนเอง เช่น บทบาทของพ่อคือต้องทำหน้าที่เลี้ยงและดูแลลูกให้เป็นคนดีและรู้จักทำมาหากินและบทบาทลูกก็คือ การเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และการทำตัวเป็นคนดี ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ ได้แก่

1.1 บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์กรนั้นๆ

1.2 บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

1.3 บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรม ที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

1.4 บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

1.5 บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

สรุป บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลต้องกระทำ เมื่อดำรงสถานภาพใด สถานภาพหนึ่งหรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งการกระทำหรือรูปแบบพฤติกรรมดังกล่าว เป็นผลมาจากความคาดหวังของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่งหรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคม

2. ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาท ได้มีผู้แบ่งประเภทของบทบาทไว้มากมาย ที่สำคัญได้แก่

2.1 ประเภทของบทบาททางสังคม

ทิตยา สุวรรณชญ (2528 : 5) ให้แนวคิดเชิงสังคมวิทยา ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะทางพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะตำแหน่ง และยังได้แบ่งบทบาทออกเป็นบทบาททางอุดมคติ หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” นี้เป็นผลรวมของบทบาททางอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงฐานะตำแหน่งอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้ที่เกี่ยวข้องจึงสรุปบทบาททางสังคมไว้ดังนี้

2.1.1 มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคมและมีอยู่ก่อนที่ตัวตนจะเข้าไปครอง

2.1.2 มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to- role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง

2.1.3 วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี (Culture and tradition) ในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสังคมในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

2.1.4 การที่คนเราจะทราบถึงฐานะ ตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากสังคมกรณิ (Socialization) ในสังคมนั้น

2.1.5 บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนว่าจะเหมือนพฤติกรรมจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริงนั้นเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองฐานะ ตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกของตนเองและบุคลิกของผู้อื่นที่เข้ามาร่วมเป็นพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

2.2 ลักษณะของการแสดงบทบาท

ลักษณะของการแสดงบทบาทแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2545 : 27)

2.2.1 บทบาทคาดหวัง (Ideal role) คือ บทบาทที่แสดงให้เป็นที่ตามของผู้อื่นคาดหวังไว้

2.2.2 บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองได้ว่าตนควรจะมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรตามกฎหมายธรรมเนียมประเพณี หรือการกีดกันเกลาทางสังคมไว้

2.2.3 บทบาทที่เป็นจริง (Actual role) คือ บทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้แสดงออกมาเอง

สรุป ประเภทของบทบาทแบ่งออกได้ดังนี้ บทบาทที่ถูกกำหนดเป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ บทบาทที่ถูกคาดหวัง เป็นบทบาทที่อยู่ในระดับความคิดส่วนบุคคล หรือเป็นความคาดหวังของสังคมที่ให้บุคคลแสดงบทบาทนั้น ๆ รวมทั้งความคาดหวังของตนเองว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร และบทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง เป็นต้น

3. การปฏิบัติตามบทบาท

การปฏิบัติตามบทบาท เป็นบทบาทที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และหน้าที่ที่กำหนด หรือบทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงานด้วยกัน มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทไว้ ดังนี้

อัลพอร์ต (Allport, 1937 : 34 ; อ้างถึงใน สุขุมพร พรหมจารีต. 2542 : 97- 99) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 อย่างดังต่อไปนี้

3.1 ความคาดหวังในบทบาท (Role expectation) เป็นบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่นหรือเป็นบทบาทที่สถาบัน องค์กรหรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่งอยู่

3.2 การรับรู้บทบาท (Role conception) เป็นการรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ (Perceived role) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของกลุ่มบุคคลนั่นเอง (His needs) ทั้งนี้การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3.3 การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role acceptance) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของบทบาท ตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้ การยอมรับบทบาทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสาร

ระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้นผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็จะพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นและไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

3.4 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งควรจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ ตามความหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับกรยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ซึ่งมาจากความสอดคล้องกัน ของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง ดังนั้นในทางปฏิบัติบทบาทจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการเรียนรู้บทบาทที่กำหนดไว้ตามตำแหน่งเมื่อบุคคลเข้าปกครองตำแหน่งนั้นก็จะแสดงบทบาทตามที่ระบุไว้ในตำแหน่งนั้น และแสดงความคาดหวังของสังคมด้วยว่าต้องการให้แสดงบทบาทลักษณะใด ต้องเข้าใจบทบาทและยอมรับบทบาท

สรุป การปฏิบัติตามบทบาท หมายถึง บทบาทที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และหน้าที่ที่กำหนดหรือบทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ร่วมงานด้วยกันได้ เช่น การปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้อื่น การปฏิบัติตามการรับรู้ในบทบาทของตนเอง การปฏิบัติกรยอมรับบทบาทของบุคคลอื่น และการปฏิบัติบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง เป็นต้น

4. การรับรู้ทางด้านบทบาท

การรับรู้ด้านบทบาท เป็นเรื่องของบุคคลที่แตกต่างกันตามความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดสามารถพัฒนาการ การรับรู้บทบาทได้เป็นอย่างดี ก็สามารถรับรู้ความคิดเห็นของบุคคลอื่น ได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางด้านบทบาท ดังนี้

อรุณ รักธรรม (2536 : 52 ; อ้างถึงใน สุขุมพร พรหมจารีต. 2542 : 98) ให้ความหมายว่า การรับรู้ คือ การที่บุคคลมองไปหรือเห็นอะไรแล้วจะเลือกเก็บสิ่งที่เห็นนั้นเข้ามาในจิตสำนึกและเข้าใจความหมายหรือให้นิยามต่อสิ่งนั้นด้วยความรู้สึกนึกคิดของตนเองโดยปกติแล้ว แต่ละคนจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ในบางอย่าง อาจจะมีการทำคล้ายคนอื่นในกลุ่มแต่ในบางอย่างอาจจะแตกต่างกับผู้อื่นในกลุ่ม ความแตกต่างและความเหมือน

กันนี้ก็คือ ลักษณะการแสดงบทบาททางพฤติกรรมของเขา แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ต่างกัน การรับรู้เกี่ยวกับตัวเองเป็นลักษณะหรือแบบอย่างของการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทซึ่งจะคลุมถึงความสามารถในการมีส่วนร่วมกับการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่นจะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก เกี่ยวกับเรื่องความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดที่สามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้เป็นอย่างดี ก็สามารถที่จะรับรู้ความคิดเห็นของคนอื่นได้ดีด้วยในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดไม่สามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้ จะทำให้เกิดความยากลำบากในการที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทต่าง ๆ ในการแสดงบทบาทของผู้อื่นบุคคลจะต้องพยายามแสดงบทบาทของคนอื่นและนำมาประสานกับลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตนเองและแสดงการกระทำในทางที่คล้ายกันกับคนอื่นกระทำ อย่างไรก็ตามเมื่อคำนึงกระบวนการทั้งหมดแล้ว จะเห็นว่าบุคคลนั้นยังแสดงบทบาทของตัวเองทั้งนี้เพราะว่าบทบาททางพฤติกรรมของเขาถูกรวบรวมเข้าด้วยกันกับการรับรู้ตัวของเขาต่อบุคคลอื่น ดังนั้นการรับรู้บทบาทยังเป็นกระบวนการแปลความหมายของบุคคลเกี่ยวกับหน้าที่หรือพฤติกรรมที่ควรจะเป็นหรือควรจะทำปฏิบัติของตนเองในขณะที่ดำรง ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในความคาดหวังต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากสังคมออกมาตามความรู้ ความเข้าใจที่ตนเองมีต่อเรื่องนั้น โดยเฉพาะ

สรุป การรับรู้ด้านบทบาท เป็นเรื่องของบุคคลที่แตกต่างกันตาม

ความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดสามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้เป็นอย่างดีก็สามารถรับรู้ความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

1. ความหมายของกลุ่ม

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมาย โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540 : 9) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มว่าเป็น การรวมพลังของคนจำนวนหนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่หรือร่วมกันกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามที่ตนและกลุ่มของตนปรารถนา การรวมพลังนี้อาจมองได้ 2 นัย คือ รวมพลังเพื่อต่อรอง เรียกร้องขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก รวมพลังเพื่อดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อการแก้ไขปัญหาของตน ซึ่งตามหลักการของการพัฒนาแล้วการรวมพลังที่เหมาะสม ในการพัฒนาน่าจะอยู่ในรูปแบบหลังมากกว่า

เพราะสามารถจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด การที่ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเองย่อมจะ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถแก้ไขปัญหานั้น ๆ ที่ผ่านเข้ามาได้ แม้ว่าปัญหานั้น ๆ จะมีความยากลำบากในการแก้ไขมากกว่าเดิมก็ตาม

ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546 : 382 – 385) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเพื่อนเกลอ องค์กรชุมชน องค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรภาค ประชาชน โดยแนวคิดหลักของคำว่า กลุ่ม มาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและผู้คนใน สังคมมารวมกันเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิดร่วมทำ เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่ เป็น ประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และสังคมและมาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของ มนุษย์ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างวัฒนธรรม สถาบันทางสังคมร่วมกัน

พัฒนา บุญรัตพันธุ์ (2549 : 148) อธิบายถึงกลุ่ม ในความหมายของ งานพัฒนาชุมชน หมายถึง

1.1 คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งไม่จำกัดในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาและ เพศมารวมกันหรือมาปรึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อที่จะแก้ไขหรือจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ให้หมดไปหรือให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดมุ่งหมายเอาไว้

1.2 ความสนใจร่วมกัน ความสนใจร่วมกันนี้มักจะแสดงออกได้ ชัดเจนจากวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาจะต้องมีวัตถุประสงค์ซึ่งเป็น เป้าหมายที่สมาชิกทุกคนต้องการจะให้บรรลุสู่เป้าหมาย ความสนใจร่วมกันนี้จะเป็แรง ดึงดูดให้สมาชิกรวมกลุ่มกัน เพื่อได้รับผลประโยชน์จากความสนใจนั้น ๆ ถ้าหากกลุ่ม ไม่สามารถดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ได้ กลุ่มก็จะเริ่มสลายตัวแตกแยก

1.3 การปฏิบัติต่อกัน องค์กรประกอบที่สำคัญที่สุดก็คือ สมาชิกภายใน กลุ่มนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษและมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอกกลุ่ม ในกลุ่มสมาชิกจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสมาชิกอื่น ๆ ที่ร่วมอยู่ในที่เดียวกัน และให้ความสำคัญต่อสมาชิกนั้น ๆ ตามบทบาทและฐานะ

สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมตัวกันโดยไม่จำกัด เชื้อชาติ ศาสนาหรือเพศ มารวมกันหรือมาปรึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือจัด ข้อขัดข้องในเรื่องนั้น ๆ หรือในปัญหานั้น ๆ ให้หมดไปหรือให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของ ตนเองที่มีจุดมุ่งหมายเอาไว้สมาชิกภายในกลุ่มนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษและ

มีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอกกลุ่ม ในกลุ่มสมาชิกจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสมาชิกอื่น ๆ ที่ร่วมอยู่ในที่เดียวกันและให้ความสำคัญต่อสมาชิกนั้น ๆ ตามบทบาทและฐานะ

2. ประเภทของกลุ่ม

ได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายและแบ่งประเภทของกลุ่ม ดังนี้

2.1 ประเภทของกลุ่มแบ่งตามโครงสร้าง

บัณฑุร อ่อนคำ (2524 : 88 – 90) ได้จัดแบ่งประเภทของกลุ่มจาก ประสพการณ์ของ โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในงานพัฒนาเป็น

2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่มีโครงสร้างแบบง่าย ๆ และกลุ่มที่มีโครงสร้างแบบซับซ้อน

2.1.1 กลุ่มที่มีโครงสร้างแบบง่าย ๆ กลุ่มกิจกรรมพวกนี้ จะมี

ประธานและรองประธาน หรือหัวหน้ากลุ่ม กับรองหัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่มทุกคนจะร่วมกัน คิดร่วมกันวางแผนกิจกรรมและร่วมกันทำกิจกรรมบางอย่างของกลุ่ม โดยลักษณะของกลุ่มนี้ คือ

1) สมาชิกมีทรัพย์สิน และงานของตนเองส่วนหนึ่ง แต่มี กิจกรรมทำร่วมกันเป็นกลุ่มอีกส่วนหนึ่ง

2) สมาชิกเป็นเจ้าของทรัพย์สินร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.2 กลุ่มที่มีโครงสร้างซับซ้อนกลุ่มกิจกรรมประเภทนี้จะเป็นกลุ่ม ที่มีรูปแบบโครงสร้างอยู่แล้ว กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีกฎเกณฑ์ มีวัตถุประสงค์ มีคณะกรรมการ มีกิจกรรม รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีหลายฝ่าย เนื่องจากมีความต้องการ แก้ไขปัญหาบางประการ เช่น ชุมชนขาดแคลนข้าว จึงมีการจัดตั้งธนาคารข้าวขึ้น ราคาสินค้าในหมู่บ้านแพงและไม่สะดวกในการออกไปซื้อนอก หมู่บ้าน จึงตั้งร้านค้าขึ้น และมีความต้องการออมทรัพย์เพื่อการลงทุนบางอย่าง จึงตั้งกลุ่มออม ทรัพย์ขึ้น

2.2 ประเภทของของกลุ่มแบ่งตามการเรียนรู้และกิจกรรม

กลุ่มเรียนรู้ และกลุ่มกิจกรรม แต่ละประเภทมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (จิตติ มงคลชัยอรัญญา. 2540 : 10-11)

2.2.1 กลุ่มเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี (วิชาการ) ก่อนข้างมาก เพราะโดยทั่วไปแล้ว เมื่อชาวบ้านเห็นความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เขาจะตัดสินใจเองว่าต้องการความรู้อะไร มักจะเกี่ยวข้องกับการผลิตทั้งในและนอกภาคเกษตร การตลาดการรักษาอนามัย ฯลฯ เมื่อมีการรวมกันในหมู่คนที่ไว้ใจกันได้และมีความสนใจในด้านวิชานั้น ๆ ร่วมกัน เจ้าหน้าที่ก็เพียงแต่จัดกระบวนการเสริมความรู้ให้กลุ่มงาน ด้านสังคม การรวมกัน อาจจะไม่จำเป็นต้องมีมากนัก เพราะความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะเป็นแบบหลวม ๆ ไม่มีโครงสร้างองค์กร กว้างเหยิบ วิธีปฏิบัติมากนัก อาจจะมีเพียงหัวหน้ากลุ่ม ผู้ทำหน้าที่นัดหมายเป็นคนคอยดำเนินการและอาจมีเลขาคอยบันทึกผลความคืบหน้าของการรวมตัวกันอีกเพียง 1 คน

2.2.2 กลุ่มกิจกรรม เป็นการผสมผสาน ทั้งงานด้านสังคมและด้านเทคโนโลยี ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องใช้ความรู้ด้านพาณิชยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี การจัดการบริหารองค์กรและหากกลุ่มมีวิวัฒนาการสูงขึ้น อาจจะต้องใช้ความรู้ด้านกฎหมายเข้ามาประยุกต์ใช้อีกด้วย จึงนับได้ว่าเป็นภารกิจที่ยาก เกินกว่าความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งจะรอบรู้และกระทำได้ครบถ้วน เพียงคนเดียวจำเป็นต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้ชำนาญการสาขาต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน

ความแตกต่างของกลุ่มกิจกรรมจากกลุ่มเรียนรู้ก็คือ จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มากกว่าเนื้อหาความรู้เฉพาะด้านของกลุ่มเรียนรู้ จะต้องมีการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทุน ปัจจัยการผลิต เครื่องมือ แรงงาน ฯลฯ ผลของการลงทุนร่วมกันนี้อาจจะก่อให้เกิดกำไรหรือขาดทุนก็ได้ ส่วนกลุ่มเรียนรู้แทบจะไม่ต้องมีการขาดทุน นอกจากเสียเวลาเท่านั้นแต่ผลกำไรน้อย คือ ได้แต่ความรู้ซึ่งบางคนอาจจะไม่พัฒนาอาชีพของตนได้มาก เพราะขาดปัจจัยอื่น ๆ ระดับการแก้ไขปัญหาจะสูงกว่ากลุ่มเรียนรู้และที่สำคัญจะเป็นการพัฒนาสมาชิกที่สมบูรณ์กว่า เพราะต้องเรียนรู้ การจัดการ องค์กร กว้างเหยิบ กติกาและเทคนิคการจัดการอื่น ๆ ด้วยเพื่อทำให้กลุ่มของตนเองอยู่รอดได้ซึ่งในกลุ่มเรียนรู้อาจไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กรตำแหน่งหน้าที่ หรือกฎระเบียบที่ซับซ้อนแต่อย่างใด กลุ่มเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่ากลุ่มกิจกรรมและมีแนวโน้มว่าจะมีมากขึ้นกว่าด้วยแต่บางกลุ่มจะไม่มีวิวัฒนาการต่อจนเป็นกลุ่มกิจกรรม ส่วนกลุ่มกิจกรรมนั้นจะยังประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มได้มากกว่าและควรจะมีฐานมาจากกลุ่มเรียนรู้ด้วยเช่นกัน

2.3 ประเภทของกลุ่มแบ่งตามทางการและไม่เป็นทางการ

ประเภทของกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (พจนานุกรมศัพท์. 2549 : 149 – 150)

2.3.1 กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal group) ซึ่งทุกฝ่ายภายในกลุ่มประเภทนี้ค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์ แบ่งความรับผิดชอบเป็นสัดส่วน เป็นกลุ่มที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่กว่า มีพิธีการมากกว่าธรรมดา ถือหลักการติดต่อกันทางสังคมเป็นใหญ่ พูดย่อย ๆ กลุ่มนี้จัดตั้งขึ้นมาก็เพื่อที่จะปฏิบัติงาน ซึ่งต้องใช้ความชำนาญงานพิเศษ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะและนับเป็นกลุ่มที่มีเสถียรภาพมั่นคง ตัวอย่างที่เห็นง่าย ๆ จากกลุ่มประเภทนี้ คือ หน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งมีระเบียบวินัยและสายการบังคับบัญชาที่แน่นอน เป็นต้น ในบางครั้งเราเรียกกลุ่มประเภทนี้ว่า กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary group) อย่างไรก็ดี กลุ่มที่เป็นทางการนี้ยังสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก 2 ประเภท คือ

1) กลุ่มชนิดถาวร ซึ่งกลุ่มชนิดนี้เป็นหัวใจสำคัญของสังคมหรือองค์กรต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารชั้นสูง แผนกต่าง ๆ ของห้างร้าน บริษัท คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาตำบล สภาตำบล กลุ่มสหกรณ์ชาวนา เป็นต้น

2) กลุ่มชนิดชั่วคราว ได้แก่ คณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาทำงานใดงานหนึ่งในชั่วระยะเวลาอันจำกัด ผลงานสำเร็จคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งก็หมดภาระหน้าที่แล้วก็เลิกไป ฯลฯ เช่น คณะกรรมการจัดงานปีใหม่ หรือคณะกรรมการจัดงานวัด เป็นต้น

2.3.2 กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal group) กลุ่มนี้เกิดขึ้นได้โดยสมาชิกมารวมกันเองตามธรรมชาติหรือที่เราเรียกกันว่า กลุ่มธรรมชาตินั่นเอง กลุ่มนี้มีขนาดค่อนข้างเล็กกว่า

สรุป ประเภทของกลุ่ม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ กลุ่มที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่มีระเบียบแบบแผนและมีกฎเกณฑ์ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มนี้มีขนาดค่อนข้างเล็ก สมาชิกของกลุ่มมารวมกันโดยธรรมชาติ มีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นเอง ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น

3. องค์ประกอบของกลุ่ม

องค์ประกอบของกลุ่มประกอบด้วย สมาชิก คณะผู้แทนและคณะกรรมการ โดยได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ดังนี้ (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2540 : 12)

3.1 สมาชิกซึ่งจะมีขนาดเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่พึงมีในสมาชิกก็คือคุณสมบัติบางอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน ความไว้วางใจเชื่อใจกัน ความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจในตนเองและกลุ่ม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่จะประสานให้เกิดการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

3.2 คณะผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถบางประการที่เหนือกว่าสมาชิกซึ่งสมาชิกจะต้องไตร่ตรอง พิจารณาและเสนอหรือเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บางอย่างแทนตนเอง ซึ่งตนเองนั้นไม่สามารถกระทำได้

3.3 คณะจัดการ เป็นคณะที่จะดำเนินการที่จะทำให้เกิดปัญหาความต้องการของกลุ่มได้รับการดำเนินการแก้ไข ซึ่งในกลุ่มที่มีขนาดเล็กบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะจัดการ อาจจะเป็นผู้แทนบางคนหรือบางครั้งอาจเป็นสมาชิกบางคนก็ได้ที่จะทำหน้าที่นี้

สรุป องค์ประกอบของกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีขนาดเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความจำเป็นและที่สำคัญรวมพลัง และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีคณะผู้แทนพิจารณาไตร่ตรอง ทำหน้าที่แทนสมาชิกและที่สำคัญจะต้องมีคณะจัดการที่คอยดำเนินการ เพื่อให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์

4. กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม

จากการศึกษาถึงแนวคิดที่ว่าด้วยกระบวนการเสริมสร้างและการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มพบว่า กระบวนการเสริมสร้าง และการพัฒนาทำให้เกิดความเข้มแข็งนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนการเสริมสร้าง และพัฒนาที่หลากหลาย ซึ่งบางกระบวนการสามารถนำไปใช้ได้ทันที แต่บางกระบวนการต้องมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น

พัฒนา บุณยรัตพันธ์ (2549 : 150-166) อธิบายขั้นตอนการพัฒนาชุมชนเป็นบุคคล ในยุคแรก ๆ ที่อธิบายส่งเสริมการรวมกลุ่มและกระบวนการพัฒนาองค์กรภาคประชาชน โดยเรียกกระบวนการนั้นว่า หลักการรวมกลุ่ม 3 ชั้น 6 ตอน ซึ่งเป็นกระบวนการ และเป็นพื้นฐานของการเสริมสร้างกลุ่มและเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่ม

การจัดตั้งกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะหากได้ดำเนินการจัดตั้งให้ถูกวิธีทุกขั้นตอนแต่เริ่มแรกก็จะทำให้กลุ่มมีคุณค่า และเจริญก้าวหน้าไปสู่ขั้นตอนอื่นง่ายขึ้น ในการจัดตั้งกลุ่มมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถืออยู่ 8 ขั้นตอนคือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการค้นหาผู้นำหรือหน่วยงานของหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการหาความต้องการของแต่ละบุคคล ก่อนที่นำมากำหนดความต้องการร่วมของกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยความสมัครใจในการเข้าร่วมกลุ่ม รวมถึงการสร้าง ความซื่อสัตย์และความภักดีต่อกลุ่ม

ตอนที่ 4 ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ง่ายและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการมีวัยใกล้เคียงกัน ทำให้มีความคิดอ่าน ความสนใจ ความต้องการและความสามารถในการทำงานใกล้เคียงกันเข้าใจกันง่ายในการทำงาน

ตอนที่ 6 ว่าด้วยเพศเดียวกัน กิจกรรมบางอย่างอาจจำเป็นต้องแบ่งแยกเพศ ในขณะที่บางกิจกรรมอาจร่วมกันทำทั้งหญิงและชาย

ตอนที่ 7 ว่าด้วยทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน อาจจะมีความคิดเห็นและวิธีการที่แตกต่างกัน แต่สุดท้ายมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ตอนที่ 8 ว่าด้วยสถานการณ์บีบตัว หมายถึง สถานการณ์ที่จะทำให้คนรวมกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งตรงกับความต้องการของกลุ่มหรือสมาชิกที่จะมารวมกัน

ขั้นที่ 2 ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่ม

หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอย่างถูกวิธีในขั้นที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย 8 ขั้นตอนแล้ว จะต้องส่งเสริมให้กลุ่มเกิดการเคลื่อนไหว เพราะการเคลื่อนไหวของกลุ่มเป็นขั้นตอนที่สำคัญ อันจะช่วยผลักดันให้กลุ่มเกิดการต่อสู้และพลังการต่อรองในโอกาสต่อไป การเคลื่อนไหวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่นักพัฒนาจะต้องใช้ความอดทนในการทำความเข้าใจกับสมาชิกทุกคนของกลุ่ม ให้ตระหนักและซาบซึ้งในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมผนึกกำลังอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือด้วยกัน 8 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการส่งเสริมการประชุมพบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มให้แน่นแฟ้นขึ้นและหาแนวทางการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมแนวความคิด ยกระดับจิตใจของสมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการส่งเสริมการมีระเบียบวินัย ได้แก่ การมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับในการรวมกลุ่มและมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติต่อกัน

ตอนที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพบุคคล เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรม เพื่อทำให้กลุ่มได้เคลื่อนไหว และเป็นการฝึกกลุ่มให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ตอนที่ 6 ว่าด้วยส่งเสริมวิชาการ ควรส่งเสริมทางวิชาการ ความรู้ใหม่ ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จำเป็นและเกิดประโยชน์โดยตรงต่อกลุ่ม

ตอนที่ 7 ว่าด้วยการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ การจัดสรรประโยชน์ต้องเที่ยงธรรมเสมอภาคหากขาดประโยชน์ร่วมกันหรือขัดผลประโยชน์กัน กลุ่มก็จะแตกความสามัคคีและสลายตัวในที่สุด

ตอนที่ 8 ว่าด้วยส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งสถานภาพผูกพัน โดยพยายามส่งเสริมให้มีความผูกพันระหว่างสมาชิก ส่งเสริมให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่ม และรู้จักรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ว่าด้วยการเจริญเติบโตของกลุ่ม

ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ว่าด้วยสหพันธรวมกลุ่ม เป็นการทำให้กลุ่มเล็ก ๆ มาสนธิเข้าเป็นกลุ่มใหม่กลุ่มเดียว

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการสร้างหน่วยนำร่วม โดยการนำเอาตัวแทนหรือผู้นำของแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นหน่วยนำร่วม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเล็ก ประสานงาน ประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยสร้างผลประโยชน์ร่วม เพื่อช่วยให้กลุ่มเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน เกาะติดกันเพราะเกิดผลประโยชน์ในกิจกรรมร่วมกัน แต่ละกลุ่มมีส่วน

ได้ส่วนเสียในกิจกรรมที่ดำเนินการ

ตอนที่ 4 ว่าด้วยสร้างกิจกรรมพึ่งพา เป็นวิธีการที่กลุ่มจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีหน่วยนำร่วมเป็นตัวกลางช่วยให้กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ มีความเกี่ยวพันกัน พึ่งพากัน แล้วจึงจะมีผลประโยชน์สูงขึ้นไป

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพบุคคล เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มให้มีความกลมเกลียวแน่นแฟ้น

ตอนที่ 6 ว่าด้วยสนธิวิชาการเป็นการแลกเปลี่ยนและอาศัยความรู้ทักษะ ตลอดจนความต้องการระหว่างกลุ่มที่มีต่อกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถและกิจกรรมอันใหม่ ๆ

ตอนที่ 7 ว่าด้วยลดความสิ้นเปลืองร่วม ได้แก่ การลดความสิ้นเปลืองของแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งด้านบริหารและการบริการด้วยเมื่อความสิ้นเปลืองลดลง

ตอนที่ 8 สร้างพลังสำรอง ก็คือ อำนาจของกลุ่มในการรักษาผลประโยชน์และการดำรงกลุ่มไว้พลังสำรองเป็นพลังในการต่อสู้ของชุมชนซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกัน จึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการพัฒนา

สรุป กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่ม หมายถึง กระบวนการในการเสริมสร้างและและพัฒนาให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) ขั้นตอนการเกิดกลุ่ม (ขั้นเตรียมการ/ขั้นก่อร่างสร้างกลุ่ม/ขั้นปลูกจิตสำนึก) เป็นขั้นตอน ที่งานเขียนหลายชิ้นให้ความสำคัญ เนื่องจากการสร้างฐานในการรวมกลุ่ม ขั้นตอนนี้เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกตระหนักรู้ปัญหา เกิดความสนใจในการเข้าร่วมกลุ่ม 2) ขั้นการสร้างกลุ่ม (การดำเนินงานกลุ่ม/ขั้นการทำกิจกรรม) เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่ม 3) ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่ม (ขั้นการขยายกลุ่ม/การบำรุงรักษากลุ่ม) ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการพัฒนา ทั้งในระดับกลุ่ม (คือการขยายวัตถุประสงค์ ขยายกิจกรรม ขยายสมาชิกภายในกลุ่ม) และการพัฒนาจากระดับกลุ่มสู่การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นเป็นเครือข่าย ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้ คือการกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย และการพัฒนาความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นเครือข่าย เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีความเป็นมา โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

เดิมสภาตำบลได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่ 222/249 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้ราษฎร ได้เข้ามาร่วมกันบริหารงานของตำบลและหมู่บ้าน ทุกอย่างเท่าที่เป็นประโยชน์แก่ท้องที่และราษฎรเป็นส่วนร่วม อันจะเป็นทางนำราษฎร ไปสู่การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย (กรมการปกครอง. 2539 : 1)

วันที่ 1 มีนาคม 2509 กระทรวงมหาดไทยได้ออกคำสั่ง 275/2509 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) ขึ้น โดยรวมคณะกรรมการตำบลและสภาตำบลเข้าเป็นองค์กรเดียวกันแบบการปกครองของสุขาภิบาล ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์ยิ่งขึ้นและให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการเป็นที่สังเกตว่าคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวนี้ เป็นเพียงระเบียบปฏิบัติในท้องที่บางแห่งมิเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินหรือประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 ได้ระบุไว้

วันที่ 13 ธันวาคม 2515 ได้มีการประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 แก้ไขปรับปรุงระเบียบบริหารของตำบลและให้ปรับปรุงตำบลให้เป็นสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ภายใน 3 ปี เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้นและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร อย่างไรก็ตามฐานะของสภาตำบลยังไม่ได้เป็นนิติบุคคลแต่ถือเป็นหน่วยหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานย่อยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามนัยหนังสือกระทรวงมหาดไทยด่วนมากที่ มท. 0309/ว438 ลงวันที่ 29 กันยายน 2509 และด่วนมากที่ มท. 0309/ว99 ลงวันที่ 1 มีนาคม 2510

การที่สภาตำบลไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ทำให้การบริหารงานไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพขาดความคล่องตัวในการบริหาร รัฐบาลจึงปรับปรุงฐานะของสภาตำบลเสียใหม่ให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่

ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 43 ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 44

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่กฤษฎีกาเล่มที่ 111 ตอนที่ 53 ก ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2537 เกณฑ์ที่กำหนดให้สภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 40 สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 150,000 บาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยในวรรคสอง อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศนั้น ให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลตามวรรคหนึ่งให้ทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 40 และมาตรา 95 ให้พ้นจากสภาพแห่งสภาตำบล นับตั้งแต่วันที่ที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งขึ้น เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป และให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สินสิทธิ สิทธิเรียกร้องหนี้และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 41 และมาตรา 95 วรรคสี่ กระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศจัดตั้งสภาตำบล เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 40 และมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไปแล้วนั้นเมื่อสิ้นปี 2542 จำนวน 6,744 แห่ง ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 6,157 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2552 : 1-5)

สรุป องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลกลางเป็นของตนเอง เป็นต้น

2. โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

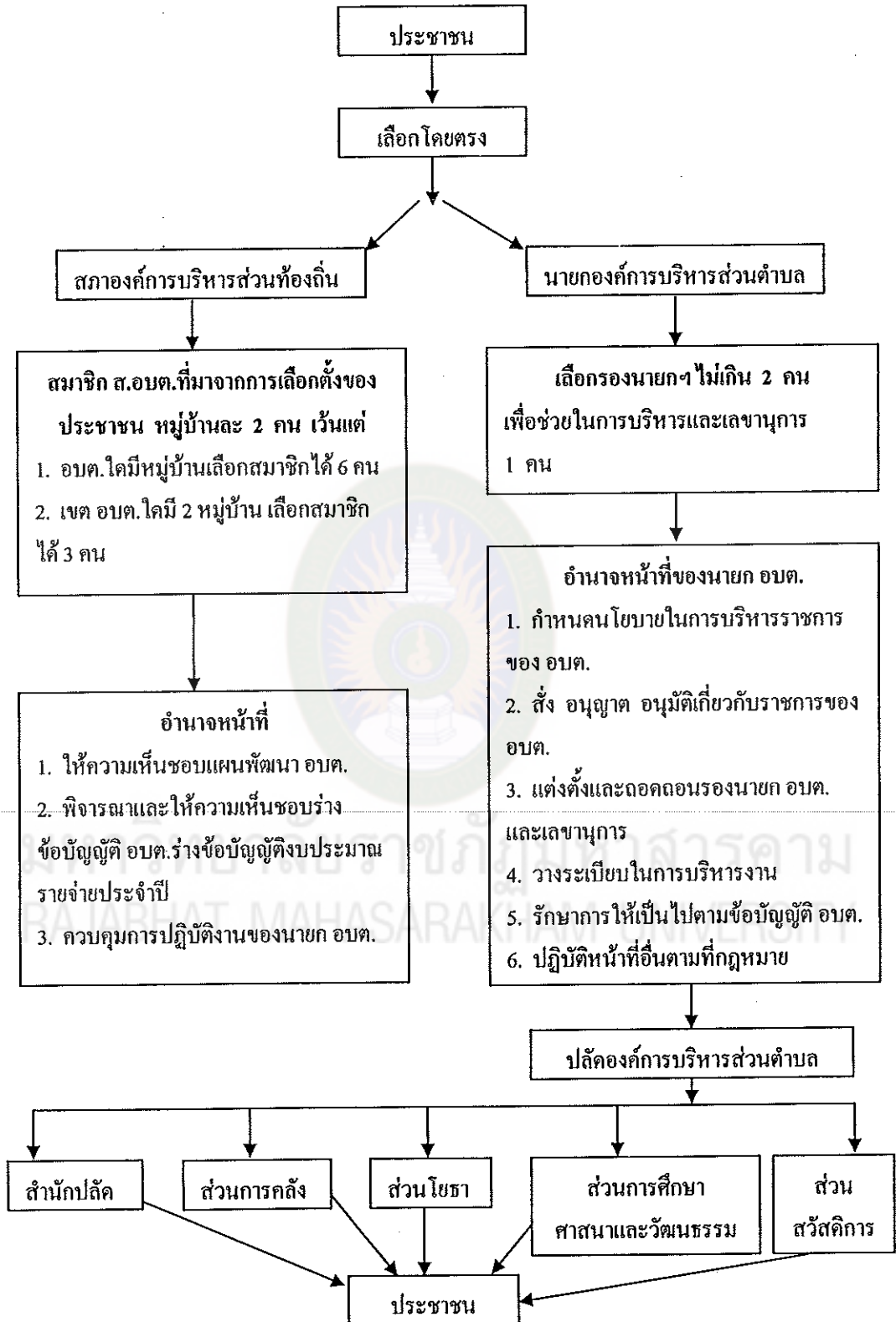
ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างอำนาจและ

หน้าที่ที่จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (การประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่องการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้ยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ (CEO) วันที่ 1-3 กุมภาพันธ์ 2547 ณ สถาบันราชภัฏกาฬสินธุ์ อําเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์และร่วมฉลองครบรอบ 9 ปี อบค.

2.1 โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.1 สภากองการบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) ดังนี้

- 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- 3) ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2.2.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ
- 2) สั่ง อนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 4) วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- 5) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมาย

2.2.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 มีดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 7) คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีการบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬาการพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน

- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) คุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินขององค์การบริหาร

ส่วนตำบล

- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วน

ตำบล

- 10) ให้มีตลาด ทำเทียบเรือและท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) กิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 13) กิจการเกี่ยวกับผังเมือง

สรุป โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เกิดจาก พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) สามารถสรุปอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้ตามมาตรา 46 การพิจารณาเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลและร่างข้อบัญญัติองค์การบริหาร ส่วนตำบล มาตรา 59 กำหนดนโยบายสาธารณะ มาตรา 66 อำนาจหน้าที่ที่อาจทำในท้องถิ่น และมาตรา 67 อำนาจหน้าที่ที่ต้องทำในท้องถิ่น เป็นต้น

3. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2546

ในขั้นตอนการกระจายอำนาจนั้น รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น กำหนดไว้ในหมวด 2 ตามมาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ใน การจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้ (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 185-186)

- 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตนเอง
- 2) การจัดให้มีการรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ
- 3) การจัดให้มีการควบคุมตลาด ทำเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 4) การสาธารณสุขปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
- 5) การสาธารณสุขปโภค
- 6) การส่งเสริม การฝึกฝน และการส่งเสริมการลงทุน
- 7) การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน

- 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 9) การจัดการศึกษา
- 10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา

และผู้ด้อยโอกาส

- 11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม

อันดีของท้องถิ่น

- 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 13) การจัดให้มีการบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 14) การส่งเสริมกีฬา
- 15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และเสรีภาพของ

ประชาชน

- 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการพัฒนาท้องถิ่น
- 17) การรักษาความสะอาดและความมีระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- 18) การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
- 19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
- 20) การจัดให้มีการควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์

- 22) การจัดให้มีและการควบคุมการฆ่าสัตว์

23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย
โรงพยาบาลและสาธารณสุขสถาน

- 24) การจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 25) การผังเมือง
- 26) การขนส่งและวิศวกรรมจราจร
- 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- 28) การควบคุมอาคาร
- 29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน

และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31) กิจการอื่นใดเป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด

สรุป พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2546 เป็นพระราชบัญญัติที่จัดตั้งขึ้น เพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่น สามารถจัดการปกครองตนเองได้ มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ ของประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นต้น

บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

องค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นนิติบุคคลและได้ยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 โดยมีบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ (สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยาง, 2551 : 4-8)

1. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง

1.1 ข้อมูลสภาพทั่วไป

ที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลยาง ตั้งอยู่บ้านยางใหม่ หมู่ที่ 14 ตำบล ยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบรบือ ระยะห่าง จากอำเภอบรบือ ประมาณ 23 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบัวค้อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม จังหวัด

มหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหนองม่วง อำเภอบรบือ จังหวัด

มหาสารคาม

เนื้อที่ มีพื้นที่ในเขตตำบลประมาณ 32,088 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 20,055.20 ไร่

ภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศมีทั้งเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น ที่ราบและที่ราบลุ่ม พื้นที่ทั่ว ๆ ไปต่ำบด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 151–200 เมตรพื้นที่ราบบางส่วนของตำบลมีการทำนา ส่วนที่ราบสูงมีการปลูกพืชไร่

สมรรถนะดิน ชุคดินที่พบมากในตำบล ได้แก่ ชุคดินร้อยเอ็ด ชุคดินโคโรราช ชุคดินน้ำพอง ชุคดินอุบล ชุคดินเหล่านี้มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากค่อนข้างเป็นทรายหรือดินร่วนปนทราย บางแห่งยังพบดินที่มีลูกรังหรือกรวดปะปนอยู่ ซึ่งจัดเป็นดินชั้นไม่เหมาะใน การเพาะปลูก ดินเหล่านี้ต้องการบำรุงรักษาเป็นพิเศษเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ ในระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน

ความเหมาะสมของดิน จากการศึกษาของการสำรวจดินกรมพัฒนาที่ดิน เกี่ยวกับลักษณะพื้นดินความลึกของดินความสามารถอุบน้ำ ปริมาณธาตุอาหารของพืช ความเค็ม การระบายน้ำและลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ เพื่อจำแนกความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวรองลงมาเป็นพื้นที่เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่และเขาทุ่งหญ้า เหมาะสำหรับการเลี้ยงสัตว์

ทรัพยากรธรรมชาติในตำบลยาง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ หนองยาง หนองกุ หนองหว่า ลำเสียวใหญ่ ห้วยยาง ห้วยพระ ห้วยช้างโคน หนองลิม หนองสีเขี้ยว หนองไผ่ ลำห้วยแดง ลำห้วยโศก หนองเขือก หนองขาม หนองบัว หนองผักเฝ็ด ห้วยตะไกรลี่ ห้วยบะสังข์และห้วยยูง

เขตการปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลยาง ประกอบด้วยหมู่บ้าน 15 หมู่บ้าน

ประชากร ตำบลยางมีประชากรทั้งสิ้น 892 ครัวเรือน จำนวนประชากร 4,047 คน แบ่งเป็น ชาย 1,980 คน หญิง 2,067 คน ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยาง

หมู่ที่	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวน หลังคาเรือน (หลัง)
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านยาง	167	188	355	71
2	บ้านแดง	139	161	300	65
3	บ้านหนองหว้า	107	95	202	43
4	บ้านสงเปลือย	95	85	180	37
5	บ้านหนองขาม	77	97	174	48
6	บ้านบกพร้าว	74	70	144	36
7	บ้านโพธิ์ทอง	105	110	215	46
8	บ้านโคกสูง	299	288	587	137
9	บ้านมะแงว	123	117	240	50
10	บ้านคอนจันทร์	146	135	281	63
11	บ้านโนนสมบูรณ์	121	135	256	49
12	บ้านกลาง	39	47	86	21
13	บ้านหนองแวง	107	123	230	53
14	บ้านยางใหม่	230	247	477	104
15	บ้านแดงใหม่	151	169	320	69
	รวม	1,980	2,067	4,047	892

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉลี่ย รายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อปี ต่อครัวเรือน

หน่วยธุรกิจในเขตตำบลยาง ประกอบด้วย โรงสีข้าว 37 แห่ง ร้านค้า 28 แห่งสำนักงานชายวัดศุกก่อสร้าง 1 แห่ง ร้านซ่อมรถ 5 แห่ง เชียงเนื้อ 3 แห่ง

1.3 สภาพทางสังคม

การศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 15 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ถ่ายโอนฯ) 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อบต.จัดตั้งเอง) 1 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา ประกอบด้วย วัด 8 แห่ง สำนักสงฆ์ 3 แห่ง

สาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 15 แห่ง อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

1.4 การบริการพื้นฐาน

การคมนาคม ประกอบด้วย ถนนลาดยางจากอำเภอบรีอู ไปอำเภอวาปีปทุมมีถนนลาดยางจากปากทางเข้าตำบลตั้งแต่ หมู่ที่ 6 ไปจนถึงตำบลบัวมาศ 1 สาย

การโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะ 38 แห่ง

การไฟฟ้า มีจำนวนหมู่บ้านที่ใช้ไฟฟ้า 15 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้า 809 ครัวเรือน

แหล่งน้ำธรรมชาติ ประกอบด้วย ลำห้วย ลำคลอง 14 สาย หนอง 6 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ฝาย 6 แห่ง (ขนาดกลาง 2 แห่ง ขนาดเล็ก 4 แห่ง) บ่อบาดาล 37 แห่ง บ่อน้ำตื้น 19 แห่ง

1.5 ข้อมูลอื่นๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางมีป่าชุมชนตามที่สาธารณะประโยชน์ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ ใช้เป็นแหล่งอาหาร คือ เห็ดต่าง ๆ ที่มีตามธรรมชาติไว้บริโภคและจำหน่าย

มวลชนจัดตั้ง ประกอบด้วย ลูกเสือชาวบ้าน 300 คน คณะกรรมการศูนย์เยาวชนระดับตำบล 240 คน คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล 200 คน ผู้นำประชาอาสาป้องกันยาเสพติด 141 คน อปพร. 141 คน รปภ. 141 คน กองทุนหมู่บ้าน 15 กลุ่ม ธนาคารหมู่บ้านโลกสูง 86 คน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยาง 814 คน กลุ่มนุ้ยชีวภาพ

ม. 11 จำนวน 50 คน กลุ่มทอผ้าห่มไหมพรม ม. 3 จำนวน 35 คน กลุ่มทอผ้าไหม
บ้านแดง 103 คนกลุ่มทอผ้าขาวม้า ม. 6 จำนวน 13 คน กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน ม. 1
จำนวน 62 คน และกลุ่มทอผ้าฝ้าย ม. 13 จำนวน 30 คน

สรุป บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัด
มหาสารคาม ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพทั่วไป เช่น ที่ตั้ง เนื้อที่ ภูมิประเทศ จำนวนประชากร
สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น

2. การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยาง (2551 : 4 - 8) ได้จัดทำแผนพัฒนา
3 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง (2551-2553) โดยดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน
กลุ่มอาชีพตำบลยาง มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่ม
อาชีพตำบลยาง เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เสริมสร้างเศรษฐกิจ เพื่อชุมชนยุทธศาสตร์
ที่ 4 ของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เน้น
การพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ โดยการจัดทำโครงการฝึกอบรม
และศึกษาดูงานของกลุ่มอาชีพเพื่อนำมาพัฒนาพัฒนาตำบลยาง ด้านการสนับสนุนทุน
องค์การบริหารส่วนตำบลยางสนับสนุนทุน เป็นเงินงบประมาณและสนับสนุนเป็นวัสดุ
อุปกรณ์ โดยให้แต่ละกลุ่มอาชีพเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนหรือจัดหาแหล่ง
เงินกู้ปลอดดอกเบี้ยเพื่อให้กลุ่มอาชีพกู้ยืม ได้แก่ โครงการเศรษฐกิจชุมชนระดับหมู่บ้าน ๑
ละ 100,000 บาท ด้านการส่งเสริมการผลิต มีการจัดฝึกอบรมโดยวิทยากรผู้ที่มีความ
ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตของแต่ละกลุ่มมาฝึกอบรมให้กลุ่มอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้า
และด้านการส่งเสริมการตลาด มีการจัดฝึกอบรมการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการตลาด
นำสินค้าและกลุ่มอาชีพเข้าร่วมงานนิทรรศการออกงานปีใหม่ ในระดับอำเภอเพื่อ
ประชาสัมพันธ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้รู้จักแพร่หลาย

ตารางที่ 2 กิจกรรมโครงการงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง
(พ.ศ. 2551 - 2553)

ลำดับ ที่	การส่งเสริมและ สนับสนุนกลุ่มอาชีพ	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ
1	ด้านการฝึกอบรมกลุ่ม อาชีพ	- โครงการ อบต.สัญจรเพื่อ จัดทำแผนพัฒนาอบต.และ นำไปตั้งงบประมาณ -โครงการฝึกอบรมและ ศึกษาดูงานของกลุ่มอาชีพ	15,000 100,000	ส่วน สวัสดิการ
2	ด้านการสนับสนุนทุน ให้กลุ่มอาชีพ	- สนับสนุนเงินกู้ปลอด ดอกเบี้ยโครงการเศรษฐกิจ ชุมชน - อุดหนุนงบประมาณด้าน การส่งเสริมอาชีพ - สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ใน การประกอบอาชีพ -โครงการฝึกอบรมเพื่อ วางแผนพัฒนาคุณภาพ สินค้า - โครงการศึกษาดูงานกลุ่ม อาชีพที่ประสบผลสำเร็จใน การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ	หมู่บ้านละ 100,000 หมู่บ้านละ 5,000 หมู่บ้านละ 10,000 100,000 100,000	ส่วน สวัสดิการ
3	ด้านการส่งเสริม การผลิต	- โครงการส่งเสริมการใช้ วัตถุดิบในท้องถิ่นใน การผลิตสินค้าของกลุ่ม อาชีพ	50,000	ส่วน สวัสดิการ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	การส่งเสริมและ สนับสนุนกลุ่มอาชีพ	โครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน รับผิดชอบ
4	ด้านการส่งเสริม การตลาด	- โครงการฝึกอบรมให้ ความรู้ด้านการตลาดให้ กลุ่มอาชีพ	10,000	ส่วน สวัสดิการ
		- โครงการจัดประชุม เครือข่ายการแลกเปลี่ยน สินค้ากับท้องถิ่นอื่น	20,000	
		- โครงการประชาสัมพันธ์ สินค้า O- TOP ในตำบล	10,000	
		- โครงการประกวดสินค้า O- TOP ของกลุ่มอาชีพ	50,000	

สรุป การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัด
มหาสารคาม เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เสริมสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นต้น
จากนักวิชาการ ตลอดจนแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำมา
บูรณาการ โดยใช้กรอบแนวคิดของสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยาง (2551 : 4-8)
เกี่ยวกับแผนพัฒนา 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง (2551-2553) ในการส่งเสริม
และสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัยครั้งนี้

สรุป การปฏิบัติตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง ในการส่งเสริมและ
สนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม หมายถึง การปฏิบัติตาม
บทบาทและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง ในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพ
ตำบลยาง ให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านการฝึกอบรมอาชีพ หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้
และทักษะให้แก่กลุ่มอาชีพ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำข้อบัญญัติ
งบประมาณ การจัดทำโครงการ/กิจกรรม การนำกลุ่มอาชีพศึกษาดูงาน ตลอดจนการแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการฝึกอบรมอาชีพ เป็นต้น

2. ด้านการสนับสนุนทุน หมายถึง การสนับสนุนทุนกู้ยืมปลอดดอกเบี้ย การสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ ในการประกอบอาชีพให้กลุ่มอาชีพ เป็นต้น

3. ด้านการส่งเสริมการผลิต หมายถึง การพัฒนาทักษะ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด เป็นต้น

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด หมายถึง การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนสินค้ากับท้องถิ่นอื่น การประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มอาชีพ การวางแผนกลยุทธ์ด้านการตลาด และการจัดหาตลาดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประภัสสร ชมถาวร (2542 : 68-70) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของ อบต. ในการพัฒนาชุมชน ศึกษากรณี : อบต. ในเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรค คือ 1) ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณของ อบต. แต่ละแห่ง 2) การที่สัญญาทันทางการเมืองท้องถิ่นทำให้สมาชิก อบต. ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนตามบทบาทที่กฎหมายกำหนด 3) เป็นความต้องการของประชาชนบางส่วนที่ต้องการให้ อบต. พัฒนาชุมชนในด้าน โครงสร้างพื้นฐานกว่าด้านอื่น ๆ 4) สมาชิก อบต. หลายแห่งยังมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของ อบต. ตามที่กฎหมายกำหนดไม่ดีพอ เป็นต้น

บุญมาก ช้างโสภา (2545 : 75-77) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษาผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดในพื้นที่ 5 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างเครือข่ายคนพัฒนา พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ด้านการผลิต กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการทอผ้าดั้งเดิมและมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านผลิตภัณฑ์และสินค้า มีจุดเด่นเป็นผ้าทอมือและเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านและชุมชน สินค้าจะมีการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารมีการแบ่งหน้าที่และช่วยเหลือกัน มีการประชาคมปรึกษาหารือและระดมความคิดร่วมกัน มีตลาดในการจำหน่ายในระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและต่างจังหวัด มีการวิเคราะห์การผลิต ผลิตภัณฑ์และสินค้า การบริหาร การจัดการและการตลาดร่วมกันและด้านการตลาด คนในท้องถิ่นให้การสนับสนุนและใช้ผ้าทอพื้นเมืองและมีตลาดระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและ

ต่างจังหวัด 2) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มซื้อวัสดุวัตถุดิบจากภายนอกและสมาชิกประกอบอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริมแนวทาง การแก้ไขควรส่งเสริมสนับสนุนประสานงานให้กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มได้ลดต้นทุนการผลิตและพลิกฟื้นวัฒนธรรมประเพณีการปลูกฝ้ายปั่นด้าย ตามกระบวนการทอผ้าของบรรพบุรุษเป็นไปตามธรรมชาติด้านผลิตภัณฑ์และสินค้า ผลผลิตส่วนใหญ่ขายไม่ค่อยได้เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับและลูกค้าที่แน่นอน แนวทางการแก้ไขควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการบริหารจัดการในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือพื้นเมืองและดำเนินการจัดการด้านการตลาดเอง ทั้งภายในจังหวัดภายในประเทศและภายนอกประเทศ โดยการสนับสนุนส่งเสริม ประสานงานจากราชการส่วนกลางที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทุนดำเนินการน้อย แนวทางแก้ไขให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบรีบไปดำเนินการประชาสัมพันธ์ทุกกลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมืองในความรับผิดชอบให้ขอกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทไปดำเนินการ 3) ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานตามนโยบายคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอ/กิ่งอำเภอและจังหวัด ควรจะมีการส่งเสริมสนับสนุนประสานการดำเนินงานในการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกกลุ่มในด้านการบริหารจัดการผลิต การตลาดให้สูงขึ้น สามารถที่จะวางแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ และปฏิบัติตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ด้วยตนเอง โดยมีข้าราชการผู้นำที่รับผิดชอบ เป็นที่ปรึกษา การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัด ทุกแห่ง เพื่อดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มอาชีพทอผ้าและกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอควรจะได้มีการพัฒนาศักยภาพของข้าราชการผู้รับผิดชอบในด้านการบริหาร การจัดการกลุ่ม สามารถที่จะเป็นผู้ไปดำเนินการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มได้อย่างมั่นใจ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและควรมีการศึกษาวิจัยท้องถิ่นเชิงลึกผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น ตลอดจนภาพรวมของผลิตภัณฑ์ตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ถึงผลสำเร็จ ในการบริหาร การจัดการปัญหาอุปสรรคทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ปรีชา อุปะทะ (2549 : 70-75) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการฝึกอาชีพศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย คือ 48 ปี มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา อาชีพรับจ้างทั่วไปและเข้ารับการฝึกอบรมการเย็บผ้าเป็นส่วนใหญ่
2. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการฝึกอาชีพ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก
3. สำหรับข้อเสนอแนะ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ เช่น ควรหาตลาด หาทุน และประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์หรือบริการของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ รวมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมให้มากขึ้น และยืดระยะเวลาในการฝึกอบรมมากขึ้น

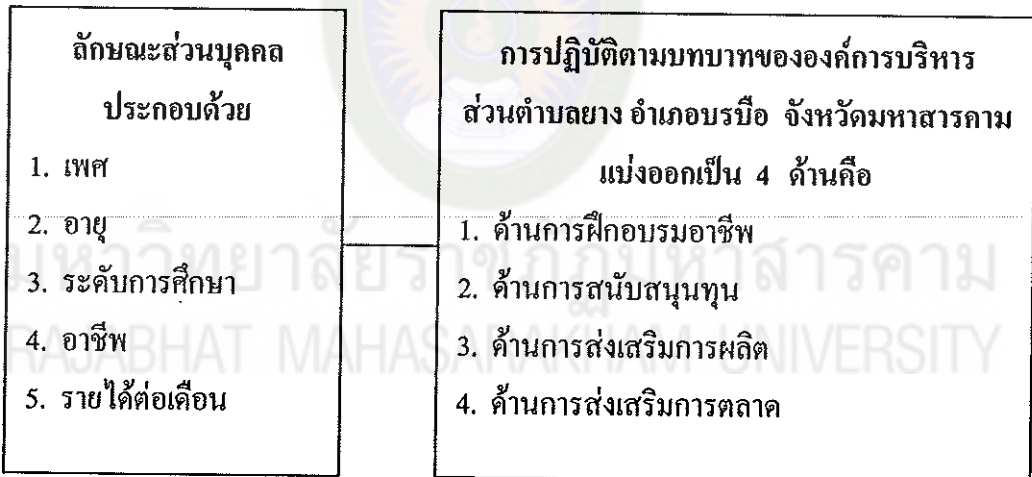
ฉวีวรรณ ทวีแสง (2550 : 90-94) ได้ทำการศึกษา เรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนชุมชนเมือง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการกองทุนเมือง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ด้านดำเนินการ ด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน เป็นด้านที่คณะกรรมการกองทุนมีการปฏิบัติงานตามบทบาทอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดเก็บข้อมูล ด้านการประสานงาน เป็นด้านที่คณะกรรมการกองทุนมีการปฏิบัติงาน ตามบทบาทอยู่ในระดับปานกลางและปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาท ของคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง เขตบางครุ กรุงเทพมหานคร ด้านดำเนินงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาท ด้านการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ปัจจัยด้านการยอมรับจากสังคม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการประสานงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพ การปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการฝึกอบรม และคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากกรรมการกองทุน และสมาชิกกองทุน ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพ การปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการยอมรับจากสังคม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมจากกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุน

เอมอร งามยิ่งไพศาล (2551 : 85-88) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างชุมชนเข้มแข็งในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของ

องค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ด้านการสร้าง ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชน และด้านการตอบสนองความต้องการของประชาชนมีตามลำดับ

กรอบแนวคิดของการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้กรอบแนวคิดของ สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยาง เกี่ยว กับแผนพัฒนา 3 ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง (2551-2553) ในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยางเป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษาครั้งนี้ โดยการศึกษา ระดับการปฏิบัติตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลยาง ในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพตำบลยาง อำเภอศรีบรี อังค์หวัดมหาสารคาม จำนวน 4 ด้าน ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดของการศึกษา